

Norrbottens län

Talga graphene AB
Storgatan 7
972 38 Luleå

Yttrande avseende samråd för brytning av grafit vid Nunasvaara Södra, Kiruna kommun, Norrbottens län.

Talga graphene AB (hädanefter Bolaget) planerar för en ansökan om bearbetningskoncession samt en ansökan om miljötillsånd och har tagit fram ett underlag för samråd som skickats till berörda myndigheter och berörda parter för den sökta verksamheten.

Samrådsunderlaget är mycket översiktligt i sin utformning och har som syfte enligt sökande att översiktligt beskriva den planerade verksamheten med avseende på lokalisering, omfattning och utformning och anses av Bolaget uppfylla kraven enligt 6 kap. 29§ miljöbalken samt 4 kap. 2§ minerallagen.

Naturskyddsföreningens yttrande

Generella synpunkter

Naturskyddsföreningens allmänna hållning är att trots att metaller och mineraler är betydelsefulla för åtskilliga ändamål, inte minst för det hållbara samhället så har gruvbrytning en stor negativ påverkan på naturmiljö, friluftsliv, rennärning och kulturmiljövård. Gruvdrift är också svårförenlig med en hållbar ekologisk utveckling.

I detta fall antas att malmen som bryts är sulfidhaltig eftersom det i underlaget nämns att sidoberg kan vara syrabildande. Den försurande effekten gör att metaller lakas från materialet och kan få negativa konsekvenser för recipienter. I synnerhet om lokaliseringen medför utsläpp till viktiga vatten och känslig natur. Naturskyddsföreningen har tagit fram en minerlapolicy där en prioriteringsordning föreslås för mineralförsörjning;

- a. **Förebygg behov** av brytning av mineralresurser
- b. **Återbruka** material och produkter som innehåller mineralresurser
- c. **Återvinn** redan brutna mineral
- d. **I sista hand nybrytning** av mineral, under vissa förutsättningar med strikta villkor

Bolaget anför att underlaget för samråd uppfyller kraven enligt 6 kap. 29§ miljöbalken samt 4 kap. 2§ minerallagen. Naturskyddsföreningen anser att de översiktliga beskrivningar som framgår i underlaget inte kan motsvara sådan information som lagstiftaren torde mena i ovan nämnda lagrum. Den miljökonsekvensbeskrivning som upprättas i en ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen skiljer sig från den miljökonsekvensbeskrivning som ingår i ansökan om miljötillstånd enligt miljöbalken. Ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen har som syfte att ge sökande tillstånd för att få bryta en fyndighet och bedömningarna ska utgå från 3 och 4 kap. i miljöbalken, d.v.s. hushållningsbestämmelserna. Självklart ska miljökonsekvensbeskrivningen upprättas i enlighet med 6 kap. miljöbalken även om syftet med ansökan är en bearbetningskoncession enligt minerallagen. I samrådsunderlaget efterfrågas yttranden som Naturskyddsföreningen tolkar som att berörda parter ska lämna synpunkter både för ansökan om bearbetningskoncession, ansökan om miljötillstånd samt eventuellt behov av tillstånd enligt

Norrbottens län

7 kap. miljöbalken, vilket är ogörligt med det underlag som nu föreligger eftersom inget konkret presenteras i underlaget. Synpunkterna som lämnas i detta skede kan endast ses som övergripande och kan endast fördjupas mot bakgrund av ett mer detaljerat underlag. I synnerhet när det gäller ansökan om miljötillstånd och potentiell påverkan på Natura 2000.

För att kunna lämna adekvata synpunkter inför en ansökan om bearbetningskoncession krävs bl.a. att malmbevisningen är detaljerat redovisad vilket inte är fallet i underlaget. Det skall också framgå att den planerade verksamheten är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken vilket det också saknas tydlig information om i underlaget.

Vidare finns andra generella synpunkter på underlaget som Naturskyddsföreningen vill poängtera. Flera av de kartor som finns med i underlaget är mycket svårlästa, det saknas legend i flera av dem och tydliga namn på t.ex. vattendrag. Det går inte att få en tydlig bild av vad som sägs i text när objekt inte kan lokaliseras på kartorna. Figurtexter är ibland på svenska och ibland på engelska. Engelska texter finns även på andra ställen i texten vilket gör att underlaget känns inkonsekvent och inte riktigt genomarbetat. Objekt som anges i figurtexter stämmer inte, t.ex. så anges E10 och E45 som motorvägar vilket inte stämmer med infrastrukturens klassning.

Fyndigheten

Bolaget anger i underlaget att fyndigheten i Nunasvaara utgör världens mest höghaltiga grafitresurs och att den planerade gruvan har ett betydligt mindre fotavtryck än grafitgruvor med lägre halter i andra delar av världen.

Naturskyddsföreningen vill framhålla att grafit är ganska vanligt förekommande i berggrunden. Stora tillgångar finns i bl.a. Kina som också är den dominerande producenten av grafit vilket också Bolaget nämner. Bortsett från en temporär uppgång under 2011 har priset på grafit varit relativt konstant sedan 2004.

Brytning av grafit har tidigare förekommit på några platser i Sverige, bl.a. i Kringelgruvan i Voxnadalen har viss brytning skett periodiskt sedan 1996 och det pågår planering för att åter starta grafitbrytningen i fyndigheten.

För ett prospekteringsföretag som det aktuella Bolaget, utan egna tillgångar utöver rättigheterna till prospektering, är det ekonomiska steget till fullskalig gruvdrift mycket stort. Prospekteringen i sig, kräver endast begränsade ekonomiska resurser, men ger inga direkta intäkter, bara kostnader. Intäkterna erhålls först när en eventuell gruva är i drift och produktionen kan generera ett material som säljs. Alternativt kan också prospekteringsbolaget sälja projektet till något etablerat gruvföretag med större resurser. Naturskyddsföreningen ser detta som en stor risk, inte minst vad gäller Bolagets möjligheter till att ställa ekonomisk säkerhet för en efterbehandling.

Vidare kan nämnas att råvarupriser tenderar att variera kraftigt, vilket gör att ett projekt som vid högt pris på ett visst mineral framstår som lönsamt visar sig gå med förlust när priset på mineralet sjunker vilket också leder till att deponerade medel för efterbehandling är otillräckliga eller saknas. Återställningen av gruvan måste i så fall bekostas av staten. Vad som vid etablerandet kan framstå som ett betydande tillskott av arbetsplatser och lokala inkomster kan istället bli en ekonomisk och inte minst en miljömässig belastning. Detta i kombination till den bristfälliga redovisningen av malmbevisning i underlaget gör att Naturskyddsföreningen ställer sig mycket tveksam till projektet.

Norrbottens län

Lokalisering

I underlaget redovisas lokaliseringen av den aktuella fyndigheten, vilken är belägen ca 10 km väster om Vittangi i Kiruna kommun, Norrbottens län. Precis som Bolaget nämner i sitt underlag så är fyndighetens läge givet utifrån rådande geologiska förutsättningar och alternativa platser bedöms inte vara aktuella. Det som dock saknas helt i underlaget är ett klart och tydligt avgränsat utredningsområde vilket behövs för att göra en bedömning av hur väl de underliggande utredningarna svarar mot de frågor som uppkommer i samband med bedömningar mot intressen kopplade till 3 och 4 kap. miljöbalken, detta behöver förtydligas. Vidare beskrivs längre fram alternativa lokaliseringar för industriområde och infrastruktur. Även här behövs en tydlig avgränsning av utredningsområdet för dessa alternativa lokaliseringar för att kunna lämna synpunkter på vilket av dessa alternativ som bedöms som fördelaktigast ur miljösynpunkt.

Planerad verksamhet

Bolaget anför att den planerade verksamheten består i brytning i dagbrott med två olika brytningsmetoder, blockbrytning och konventionell borrhning/sprängning vilket ger ett material som genom två separata processer ger grafitplattor och grafitkoncentrat. Bolaget anger vidare att dessa material från de två processerna kommer att transporteras till olika anläggningar för tillverkning av material till batterianoder och grafenprodukter för marknaden. Det framgår inte i underlaget om mottagare av dess produkter är externa, var de i så fall finns eller om det är Bolaget själva som kommer att stå för förädlingsprocesserna.

Brytningen kommer att genomföras i en takt av i medeltal 100 000 ton per år och maximalt 110 000 ton ett enskilt år. Den förväntade livslängden på gruvan är 25 år och under den tiden förväntas upp till 2,5 miljoner ton att brytas. I de siffror som anges för den förväntade produktionen är det otydligt hur mycket sidoberg som uppkommer årligen, det finns en uppgift på att mängden sidoberg som uppkommer kan bli upp till 500 000 ton/år. Här finns oklarheter som måste förtydligas innan ett yttrande i frågan om risker med hantering av sidoberget kan lämnas, i synnerhet eftersom sidoberget förväntas vara syrabildande. Syrabildande sidoberg måste hanteras på ett mycket varsamt sätt eftersom risken för spridning av föroreningar från ytor där sidoberget hanteras måste beaktas i bedömningarna.

Den krossade malmen kommer att anrikas på plats genom en tvåstegs flotationsprocess och dessa processteg kommer att generera anrikningssand. Det framgår inte på något ställe i underlaget hur stor denna volym av anrikningssand kommer att bli. Processvatten uppkommer i dessa steg där vattnet i viss utsträckning kommer att recirkuleras i ett inre system men även att nytt vatten kommer att tillföras då en viss del av vattnet kommer att tas ur processen beroende på att det innehåller föroreningar som sannolikt kan störa processen. Bolaget anger att det vatten som tas ur systemet och även det vatten som betecknas som utgående vatten, kommer att renas men det nämns inte på något sätt vilken rening som vattnet kommer att genomgå. Det framgår heller inte någonstans i underlaget hur stora volymer vatten som kommer att krävas för processerna och hur stora volymer färskvatten som behövs. Naturskyddsföreningen anser att detta behöver framgå för att kunna lämna adekvata synpunkter om hanteringen.

Bolaget har gjort en analys och en inledande lokaliseringsstudie för ett sandmagasin för att magasinera avfallet som produceras i processerna. Baserat på denna analys har Bolaget kommit fram till att torr deponering av anrikningssanden är den mest fördelaktiga.

Norrbottens län

Naturskyddsföreningen är ytterst tveksam till den bedömningen i synnerhet när avfallet är syrabildande.

Omgivningsbeskrivning och motstående intressen

Bolaget har i underlaget listat en hel del undersökningar som är genomförda och några som är pågående. Det som saknas i underlaget är en sammanställning av de resultat som framkommit vid i de undersökningar som redan är genomförda. En presentation av resultaten av dessa undersökningar skulle ge en tydligare bild av förutsättningarna för den sökta verksamheten.

I underlaget presenterar också Bolaget att ett flertal undersökningar av grundvatten och ytvatten är genomförda men sammanfattar resultaten på ett översiktligt sätt. Naturskyddsföreningen ser inte att de faktorer som Bolaget anför torde vara oklara, tvärt emot är säkert vattenkvaliteten i Torne älv och de mindre vattendragen goda och halter av särskilda förorenande ämnen och prioriterade ämnen låga. Med hänvisning till detta bedöms det än mer viktigt att det förmodade påslaget av halter i utgående vatten från verksamheten och dess påverkan på dessa vattendrag redovisas på ett adekvat sätt. Inte minst måste hänsyn tas till kumulativa effekter i vattendragen, i synnerhet i Torneälven, med tanke på den belastning som kommer från gruvrelaterad verksamhet uppströms. Vad gäller ytvatten så är kartunderlaget bristfälligt då det inte går att lokalisera på karta vilka vattendrag som provtagits och var de ligger i förhållande till fyndigheten och planerat verksamhetsområde. De aktuella vattendragen är inte heller namngivna och utmärkta på de kartor som finns i materialet.

Natura 2000

Torneälven och Kalix älv med biflöden utgör Natura 2000 (SE0820430) vilket är utpekade med syfte att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de utpekade naturtyperna 3120 Ävjestrandsjöar, 3160 Naturligt dystrofa sjöar och småvatten, 3210 Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ, 3220 Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation och 3260 Mindre vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor. Av de arter som också utpekade anger Bolaget att preliminärt två återfinns inom det aktuella området, lax och utter. Av de utpekade naturtyperna bedömer Bolaget preliminärt att två finns inom området. Med hänvisning till att underlaget saknar information om vilken bedömd påverkan som kan uppkomma i avseendet utsläpp till vatten och att den verksamhet som planeras sannolikt kommer att medföra ett påslag av kväve, sulfat, metaller och suspenderat material gör Naturskyddsföreningen bedömningen att ett tillstånd enligt 7 kap. miljöbalken kommer att krävas för den sökta verksamheten. Det finns en uppenbar risk att den sökta verksamheten kommer att medföra en påverkan som kan leda till försämrade status i recipienten och därmed en negativ påverkan på Natura 2000.

Naturmiljö

Bolaget har genomfört naturvärdesinventeringar i det aktuella området. Det framgår inte i underlaget vilken typ av inventering som genomförts och resultaten redovisas inte på ett sådant sätt att det blir tydligt vilka objekt som är avgränsade. I detta fall saknas också en tydlig redovisning av utredningsområdet. Enligt den sammanställning som redovisas har 1 område högsta naturvärde och 3 områden högt naturvärde. Eftersom Bolaget i sitt underlag gör den redovisningen så antar och förutsätter Naturskyddsföreningen att inventeringarna är

Norrbottens län

genomförda enligt svensk standard SS 199000. Naturskyddsföreningen vill poängtera att en redovisning av inventeringsresultat som är genomförd enligt standard också ska redovisas på ett sätt som anges i standarden. Bolaget har också identifierat ett antal rödlistade arter i området. Det framgår inte vilka arter som identifierats vilket gör det omöjligt att göra en bedömning huruvida den sökta verksamheten även kommer att kräva dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Rennäring

Två samebyar berörs av den planerade verksamheten där en av dem, Talma sameby berörs direkt. Samebyn använder området som i huvudsak som vinterbetesland men det finns också t.ex. uppsamlingsområden dit renar söker sig för bete och vila under längre perioder.

I miljöbalkens inledande kapitel beskrivs att balken ska tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan. Vidare beskrivs att den ska tillämpas så att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används från en ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt så långsiktigt god hushållning tryggas. Rennäringens särskilda intressen hanteras i hushållningsbestämmelserna där det tydliggörs att områden som kan ha betydelse för rennäringen så långt som möjligt ska skyddas. Områden av riksintresse för rennäringen tas också upp i samma bestämmelse. Verksamheter som påtagligt skadar ett riksintresse ska i normalfallet inte tillåtas och om det finns flera oförenliga riksintressen ska företräde ges åt det ändamål som på lämpligaste sätt främjar en god hushållning. Rennäringen utgör ett riksintresse, vilket medför att den har ett särskilt skydd enligt miljöbalken 3 kap. 5§. Geografiska områden som kan klassas som riksintressen är t.ex. viktiga kärnområden såsom speciella betesområden, kalvningsområden, samlingsplatser och områden i anslutning till fasta anläggningar. Det kan även vara platser eller objekt som är strategiskt viktiga, såsom flyttleder och rastbeten. Vad som bör poängteras är att alla marker är nödvändiga för att samebyn ska kunna bedriva en långsiktig och hållbar rennäring. Det går inte att bedriva näringen på enbart riksintresseområden.

I underlaget framgår att det förekommer uppsamlingsområden, rastbeten och en svår passage i anslutning till verksamhetsområden. Naturskyddsföreningen anser att det är av största vikt att samebyarnas synpunkter tas om hand och beaktas i den kommande processen. Den rennäringensanalys som en av samebyarna arbetar med och den som planeras med den andra, bedöms som mycket viktiga för att kunna lämna synpunkter på om den planerade verksamhetens tillåtlighet enligt hushållningsbestämmelserna.

Naturskyddsföreningen

Länsförbundet Norrbotten